

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udtog af den gamle danske Riimkrønike

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Udtog af den gamle danske Riimkrønike", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1816_297_3-intro-shoot-idm145.pdf (tilgået 10. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Rimkrønikens anliggender

I udtogets indledende og afsluttende bemærkninger samt fodnoter fremsætter Grundtvig sine teorier om *Rimkrøniken* og dens forhold. Flere af teorierne er blevet diskuteret i eftertiden, men kun få af dem har fået medhold.

Forfatterforholdet

Den teori som handler om *Rimkrønikens* ophav, har eftertiden givet særlig opmærksomhed. Frem til Grundtvigs tid antog man, at *Rimkrøniken* var forfattet af munken Broder Niels fra Sorø. Det originale håndskrift eksisterer ikke længere, og *Rimkrønike*-udgaven fra 1495 har ingen forfatterangivelse. Men i den nedertyske oversættelse findes en dedikation, hvori Broder Niels nævnes (Toldberg 1959, s. 2). Sorømunken tilskrives desuden værket i Claus Lyschanders ufuldendte oversigt over danske forfattere, *Scriptores Danici* fra begyndelsen af 1600-tallet, hvilket Jacob Langebek gentager i sin jubeltale over Christian 1. (Langebek 1749, s. 96). Eftersom udgaven fra 1495 er anonym, mener Grundtvig, at der savnes belæg for at tilskrive Broder Niels hele *Rimkrøniken* (Grundtvig 1816c, s. 37). Hans teori er derimod, at der har været flere forfattere om at skrive *Rimkrøniken* i Sorø Kloster, og Broder Niels er blot den, som har lagt sidste hånd på værket og lavet den nedertyske oversættelse til Christian 1. Den nedertyske oversættelse kan dateres til ca. 1477/1478 (Toldberg 1959, s. V).

Teorien beror på, at der i *Rimkrøniken* findes tydelige forskelle i ortografi og rimskema samt sprog, poetisk indhold og udtryk. Alt dette "afgjør Sagen", og ingen kan bilde Grundtvig ind, at "hele den Bog er fra første Færd flydt fra een og samme Pen, eller opkommet i een Mands Hjerne" (Grundtvig 1816c, s. 37). Hensigten med udtoget er at lade disse forskelle træde frem. I de afsluttende bemærkninger nævner han, at han også ville have bragt Christian 1.s digt – som han ikke tillægger meget poetisk værd – "for at Læseren kunde see hvor umuligt det er at sammes Forfatter kunde lagt de fremfarne [dvs. tidligere] Konger saa mange deilige Ord og nette Riim paa Tunge" (s. 204). Udover at *Rimkrøniken* må være skrevet af flere personer, mener Grundtvig, at den også må være skrevet over flere århundreder (s. 207). Dette samt teorien om forfatterforholdet gennemgår han mere udførligt ti år senere i artiklen "Om den gammeldanske Rim-Krønike" (Grundtvig 1826b).

Flerforfatterteorien gav ikke genklang i samtiden og har ligeledes efterfølgende været til diskussion. Den blev i 1825 afvist af Molbech (Molbech 1825, s. IX), og frem til 1930, hvor Johannes Brøndum-Nielsen undersøgte forfatterforholdet i *Om Rimkrønikens Sprogform og Tilblivelse*, havde ingen givet Grundtvigs teori fuld tilslutning. (For en gennemgang af reaktioner mellem 1853 og 1929 se Brøndum-Nielsen 1930, s. 28-31). Brøndum-Nielsen tager spørgsmålet om *Rimkrønikens* tilblivelsesforhold op fra sproglig side og vurderer, at strofen om Broder Niels fra dedikationen til den nedertyske oversættelse er uoprindelig, og at værket kommer af "en Række Sorø-Munke, af hvilke Broder Niels vel er den, der har lagt sidste Haand paa Værket" (1930, s. 96). Hans Brix fastholder dog det traditionelle syn på *Rimkrøniken* som én forfatters værk (Brix 1936, s. 160). I dag er det almindelige synspunkt, at Broder Niels var den sidste redaktør, og at *Rimkrøniken* dermed er et værk af flere forfattere (se Hermann 2007 s. 394; Horstbøll 1999, s. 248 f.; Haastrup 1982, s. 98 f.).

Rimkrøniken som historisk kilde og dens alder

Rimkrønikens to hovedkilder regnes for at være *Rydårbogen* (*Annales Ryenses*) og sammendraget af Saxos *Gesta Danorum* i *Saxokompendiet* (*Compendium Saxonis*), som findes i *Jyske Krønike* (*Chronica Jutensis*) (Toldberg 1958, s. 16). De øvrige mulige kilder oplister i Brøndum-Nielsen 1930, s. 19-22. *Rimkrønikens* alder er ikke fastlagt, men den anses for at være fra midten eller slutningen af 1400-tallet, og yngste datering er 1478 (Toldberg 1958, s. 6).

Grundtvig anklager samtidens historikere for at overse og ligefrem foragte *Rimkrøniken*. Den indeholder ifølge ham "Hjemmelen for Adskilligt, som man kun slet har takket den for, og endda ovenikøbet lidt som slet ikke er brugt" (Grundtvig 1816c, s. 72). Gennem fodnoterne ved de kristne regenter forsøger han at bevise *Rimkrønikens* historiske værdi. Han ser værket som ældste vidnesbyrd i flere sager og gør anmærkninger, hvor historikere ikke har givet *Rimkrøniken* opmærksomhed.

Ifølge Grundtvig er Svend Tveskægs digt den ældste beretning om grænsedragningen mellem Danmark og Sverige samt mødet, som blev afholdt mellem den danske, svenske og norske konge. Suhm kritiseres for ikke at ænse *Rimkrøniken*, og Ole Worm for ikke at nævne forskellene på kilderne (s. 177). (Kilder til grænseberetningen, som optræder i Svend Tveskægs digt, er behandlet hos Regnar 1983). Suhms manglende kendskab til den rimede krønike anmærkes igen ved "Erik Eiegod", hvor Grundtvig mener, at et citat fra Petrus Olais håndskriftsamling (trykt i *Scriptores rerum Danicarum medii ævi* 1, 1772) stammer fra *Rimkrøniken* og ikke Saxo (s. 179).

At *Rimkrøniken* skulle være ældre end midten eller slutningen af 1400-tallet, teoretiserer Grundtvig også over. Belægget for dette finder han i, at krøniken må have været kilde for nogle af de latinske annaler. Til Abels digt melder Grundtvig, at "Annalerne synes at have oversat dens Ord" (s. 191), og i udtogets afsluttende bemærkning viser han, hvordan rimet om Erik 5. Klipping kan findes næsten ordret i latinsk form i "Anonymi chronicon Danicum 1260-1286", som gengives af Suhm i *Scriptores Rerum Danicarum Medii Ævi* bind 5 (1783). Dette skyldes - ifølge Grundtvig - at annalen har anvendt *Rimkrøniken* som kilde og ikke omvendt. Annalen, som beskriver Danmarks historie 1260-1286, er sandsynligvis fra slutningen af 1200- eller 1300-tallet, og hvis denne har anvendt *Rimkrøniken* som kilde, gør dette *Rimkrøniken* et par århundreder ældre.

Rimkrønikegenren opstod i Frankrig i midten af 1100-tallet med *Waces Roman de Brut* og *Roman de Rou* og kom til Danmark gennem Tyskland i 1300-tallet. Eftertiden har afvist Grundtvigs påstand om *Rimkrønikens* alder med, at man ikke har kunnet forestille sig *Rimkrønikens* knittelvers anvendt på dansk i begyndelsen af 1200-tallet. Denne argumentation afviser Brøndum-Nielsen, som gengiver eksempler på knittelvers på dansk i værker fra denne periode (Brøndum-Nielsen 1930, s. 85). Han tilslutter sig dog ikke Grundtvigs teori om *Rimkrønikens* alder, da beviset på alderen ifølge Brøndum-Nielsen ligger i sprogformen, som uden tvivl hører til 1400-tallets (s. 86).

Et ældre tryk?

Ordene "Hær begynner then danskæ Krønnickæ well offuerseet oc ræth" findes på titelbladet af Ghemen-trykket fra 1495, og udgaven afsluttes med "Tha wor thene Krønnicke tryckt aff ny / w[edh] Godfrid aff ghemen i Købmanhaffn by" (Toldberg 1961, s. 1 og 161). Med udgangspunkt i disse linjer fremsætter Grundtvig et ønske om en historisk udredning, som skal undersøge, om der eksisterer et endnu ældre tryk (Grundtvig 1816c, s. 35 f.). Ordlyden kan tyde på, at dette eksemplar er en forbedret udgave af et tidligere tryk. Der findes ingen beretninger om en ældre udgave, og betydningen af ordene som værende en henvisning til et ældre tryk er blevet afvist. Toldberg kalder "well offuerseet oc ræth [dvs. rettet]" for reklameord, og Christian Bruun betegner ordene som en forsikring om, at man ved udgivelsen har gjort sig umage - de betyder, at udgivelsen er moderniseret og korrigeret i forhold til håndskrifterne (Toldberg 1962, s. 55; Bruun 1870, s. 66). Ordene "aff ny" betyder egentlig 'på ny', men ifølge Bruun er en fortolkning af dette som henvisning til en ældre version tvivlsom, da *Rimkrøniken* både anvender ordene i betydningen 'på ny' og i betydningen 'fra nyt af' eller 'for første gang' (Bruun 1870, s. 66).